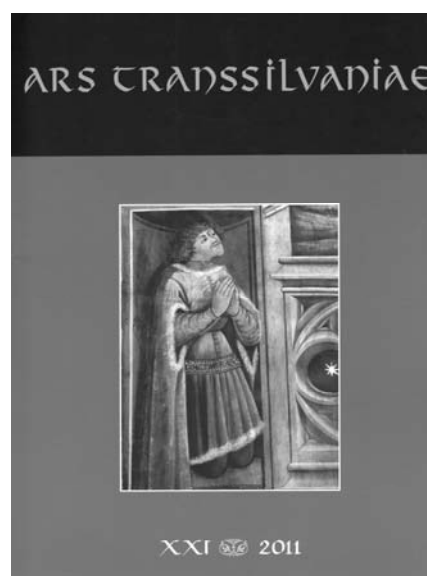

ARS TRANSSILVANIAE XXI, 2011

Ajunsă la cel de-al XXI-lea tom, prestigioasa revistă *ARS TRANSSILVANIAE* a Institutului de Arheologie și Istoria Artei din Cluj-Napoca al Academiei Române propune o nouă structură de sumar: alături de secțiunea principală, a studiilor închinată artei medievale, rubrica DOCUMENTA introduce în circuit materiale de arhivă, iar grupajul RESTITUIRI oferă studii rămase nepublicate până acum.

Primul studiu este închinat de CONSTANTIN CIOBANU unui monument încă puțin cunoscut: „Biserica din Lujeni: istoria cercetării monumentului și specificul programului iconografic”. Titlul relevă cele două direcții de studiu: stadiul actual al cunoștințelor de istorie și istoria artei și o prezentare a programului iconografic, în urma restaurării fragmentelor de pictură păstrate. ȘTEFANA POP-CURȘEU propune un extras din teza de doctorat prezentată la Universitatea Paris III în 2008: „Images de l’*Hymne Acathiste* post-byzantin dans une perspective théâtrale”, susținând, destul de surprinzător, că teatralitatea nu a fost absentă în Biserica Ortodoxă, ea manifestându-se inclusiv în pictură, și alegând pentru această demonstrație tocmai ilustrația textului celui mai abstract și mai bogat dogmatic, respectiv Imnul Acatist. Articolul lasă însă impresia unei încercări de adaptare forțată a unei realități familiare Evului Mediu occidental, la specificul – insuficient cunoscut – al perspectivei ortodoxe asupra imaginii sacre.

MIHAELA-SANDA SALONTAI, prezentând „Vestigii de arhitectură medievală religioasă la Bistrița”, relevă faptul că lucrările de reabilitare a imobilului adăpostind azi un cămin de bătrâni, dar reprezentând aripa de vest a vechiului clastru al conventului Ordinului Dominican din Bistrița, azi dispărut, s-au făcut fără necesarele cercetări arheologice, fapt care limitează analiza la situația finisată din prezent. Chiar și așa, sunt relevate elemente de arhitectură și plastică aparținând goticului și renașterii timpurii, pledând pentru datarea acestei aripi a clastrului la sfârșitul secolului al XV-lea și începutul celui următor. CIPRIAN FIREA aduce câteva exemple transilvănene din secolele XV-XVI de folosire a blazonului breslei pictorilor, uneori în formula-tip, alteori „personalizat” – fapt ce oferă autorului posibilitatea unui succint excurs în contextul istoric al operelor respective. Articolul ANEI DUMITRAN, „Iconostasul catedralei din Blaj, între Ștefan Tenețchi și Grigore Ranite”, aduce noutatea descoperirii, pe una din icoanele cinului prorocilor din acest iconostas – cunoscut ca fiind opera lui Ștefan Tenețchi –, a semnăturii lui Grigore Ranite, unul dintre cei mai cunoscuți zugravi din generația post-brâncovenească de la sud de Carpați. Lui i se datorează partea superioară a iconostasului, cu majore deosebiri stilistice. Comanda este datorată prezenței artistului la Blaj în primăvara anului 1764, pentru a discuta cu comisia care ancheta caracterul miraculos al icoanei Maicii Domnului pictată de el însuși în 1736 și care lăcrimase, în martie 1764, la moartea episcopului Petru Pavel Aron. Grupajul de studii închinată artei medievale se încheie cu articolul lui Marius Porumb („Gravorul sibian Georg Beer și antimisul episcopului Inochentie Micu”). Contractul din 1734 încheiat de episcopul recent instalat (septembrie 1732) cu meșterul cositorar, păstrat în Arhivele Naționale de la Alba Iulia, privea

„un tablou, după un model, pe o placă de cositor fin”, care s-a dovedit a fi placa folosită pentru antimisul din 1734, păstrat la Muzeul Mitropoliei Clujului. Cu ocazia reamenajării acestui muzeu (2011), autorul a avut posibilitatea studierii colecției de antimise de aici, a căror iconografie se revendică din tipăriturile românești – la rândul lor, adăugăm, inspirate de gravura ucraineană.

Rubrica DOCUMENTA se deschide cu prezentarea, de către TEREZA SINIGALIA, a câtorva „Artiști și opere din zona Sibiului în secolul al XV-lea și în primele decenii ale secolului al XVI-lea”: autoarea folosește datele oferite de un registru de note contabile al Sibiului acoperind perioada de la mijlocul secolului al XV-lea până în 1516 (publicat la Sibiu în 1880: *Quellen zur Geschichte Siebenbürgens aus sächsischen Archiven. Rechnungen aus der Archiv der Stadt Hermannstadt und der sächsischen Nation*), excepțională sursă de informații atât pentru zona Sibiului, cât și pentru relațiile cu Țara Românească. Din chitanțele înregistrate aici, la care se adaugă alte surse documentare, publicate mai recent, autoarea reușește să stabilească o listă de 54 pictori consemnați între 1467 și 1506, activi în zonă, și 21 sculptori, înregistrați între 1494 și 1503. IOANA RUS prezintă un extras din cercetarea pentru doctoratul privind conservarea patrimoniului construit transilvănean până în 1977, respectiv dosarul intervențiilor realizate între 1960-1964 asupra cetății Câlnic („Cetatea din Câlnic. Un monument restaurat în anii 1960-1964”). O problemă pe care o ridică acest material este acuratețea editării documentelor anexate, unele dintre acestea fiind, după cum reiese din text, abreviate de autoare și conținând chiar, pe alocuri, comentariile sale, fapt ce ar fi necesitat precizările de rigoare. Aceeași problemă o ridică și textul următor, cuprins în rubrica RESTITUIRI și prezentând „Contribuții la istoria bisericii evanghelice și a cetății din Prejmer, pe baza săpăturilor arheologice realizate de Radu Heitel”, sub semnătura DANIELEI MARCU ISTRATE – lucrare beneficiind de finanțare prin programele postdoctorale POSDRU. Documentația regretatului arheolog, rămasă în arhiva personală și nepublicată până acum, acoperă perioada 1962-1964; caracterul coerent al raportului final, pregătit de R. Heitel pentru publicare, inclusiv cu note de subsol, „ne-a determinat de altfel – spune autoarea – să propunem publicarea lui ca atare”. Totuși, materialul prezentat este o sinteză alcătuită de autoare pe baza materialelor lui Radu Heitel, dar și a bibliografiei recente; desenele de șantier, considerate „partea cea mai valoroasă a arhivei” sunt de asemenea „trecute pe curat”, cu notațiile respective, în măsura în care au putut fi descifrate (n. 14). În sfârșit, GIULIA SAVINO publică o scrisoare din 1929 a profesorului și bizantinistului Nicolae Bănescu către Giovanni Monleone, editorul *Analelor* genoveze ale lui Caffaro – prețioasă cronică a perioadei 1099-1224 (*Annali Genovesi di Caffaro e dei suoi Continuatori*, Genova, 1923) – prin care mulțumește pentru primirea lucrării pentru fondul bibliotecii Universității din Cluj („Gli *Annali* del Caffaro. Una copia genovese a Cluj-Napoca”).

Volumul se încheie cu obișnuitele rubrici de recenzii, aniversări și cronici.

Ioana Iancovescu

DE LIBRIS. BULETIN BIBLIOGRAFIC 2008-2013

- ACQUAVIVA, Frederic; BUZATU, Simona, *Isidore Isou. Hypergraphic novels 1950-1984*, Institutul Cultural Român, Stockholm, 2012, 129 p. + il. – catalog al expoziției dedicate fondatorului mișcării Lettriste, organizată în 2011 la ICR Stockholm; artistul de origine română este apreciat astăzi pentru aspectul hiper-contemporan al operei sale transmedia (carte, desen, fotografie, film, pictură), studiul lui F.Acquaviva fiind centrat asupra originalității teoriilor lui Isou în problematica prozei și a romanului.
- ADAMSON, Natalie; NORRIS, Toby, *Academics, Pompiers, Official Artists and the Arrière-garde [Defining Modern and Traditional in France, 1900-1960]*, Cambridge Scholars Publishing, 2009, 237p. + il. – colecție de opt eseuri care analizează relația complexă dintre inovație și tradiție în arta franceză, reevaluând istoria și semnificația termenilor asociați artei tradiționale precum „academic”, „oficial”, „pompiestic”, „ariergardă”.
- ANDRON, Ioan-George, *Șcheii Brașovului în timpul regimului habsburgic (1691-1867)*, Editura Oscar Print, București, 2011, 504 p. + il. – lucrarea reunește informații documentare risipite în fonduri disperate, redând istoria așezării printr-o țesătură a raporturilor comunităților românești cu cele săsești, în contextul socio-politic al lumii imperiale habsburgice și otomane.
- ANGHEL, Călin, *Evoluția urbanistică a orașului Sebeș* (Bibliotheca Musei Sabesiensis, II), Editura ALTIP, Alba Iulia, 2011, 294 p. + il. – având la bază teza de doctorat a autorului susținută la Universitatea Babeș-Bolyai, sub îndrumarea lui Marius Porumb, care semnează și prefața cărții, lucrarea urmărește istoria și dezvoltarea urbanistică a Sebeșului, de la prima menționare documentară a așezării, din 1245, până la începutul secolului XX.

- ARHIRE, Dan, *Dobrogea, cheie de boltă* [fotografii de Anatole Magrin, vice-consul onorific și consul al Franței la Constanța la sfârșitul secolului XX-începutul secolului XX], Asociația „La Drum”, Constanța, 2010, 123 p. – album în condiții grafice deosebite conținând 46 de fotografii realizate de Anatole Magrin, însoțite de texte din lucrarea lui Marin Ionescu-Dobrogian, „Dobrogea în pragul veacului al XX-lea”.
- AUGUST STURDZA, Luli, *Așa s-au întâmplat, așa le-am însemnat...*, Ed. Humanitas, București, 2012, 246 p. + il. (SCIA serie nouă 3 (47)/2013, p. 252).
- BADEA-PĂUN, Gabriel, *Pictori români în Franța 1834-1939*, Ed. Noi Media Print, București, 2012, 288 p. + il. – rod al unei minuțioase documentații în arhivele franțuzești, lucrarea se prezintă ca un util repertoriu de artiști – unii dintre ei uitați sau chiar necunoscuți – ce au studiat și expus la Paris.
- BARRETO, Cristina; LANCASTER, Martin, *Napoléon et l'Empire de la Mode, 1795-1815*, Skira, Milano, 2010, 207 p. + il. – admirabilă analiză a modelor din timpul ascensiunii și apoteozei lui Napoleon, începând cu ultimii ani ai Revoluției, continuând cu perioada Consulatului și a Imperiului.
- BATARIUC, Paraschiva-Victoria, *Civilizația medievală românească. Ceramica monumentală din Moldova*, Editura Academiei Române, București, 2012, 654 p. + il. – studiu privitor la cahle, pavimente și alte piese ceramice care împodobeau arhitectura medievală din Moldova, lucrare de referință care valorifică colecția de ceramică monumentală a Muzeului Bucovinei.
- BĂDESCU, Emanuel; OLTEAN, Radu, *Carol Popp de Szathmári, fotografii Bucureștilor*, Ed. Art-Historia, București, 2012, 32 p. + il. – album cu imagini din capitală realizate de pionierul fotografiei românești, însoțit de un text ușor, de popularizare. (SCIA, serie nouă, tom 3 (47) / 2013, p. 263).
- BĂLDESCU, Irina, *Transilvania medievală. Topografie și norme juridice ale cetăților Sibiu, Bistrița, Brașov, Cluj*, Editura SIMETRIA, București, 2012, 368 p. + il. – o cercetare cu metode specifice topografiei istorice pe înțelesul publicului larg, abordând teme ca refolosirea moștenirii romane în epoca medievală, rolul ordinilor călugărești în urbanism, șantierele publice, planificările străzilor și fortificațiilor.
- BĂRBULESCU, Constantin Augustus; DĂNILĂ, Ștefan, *Catalogul monumentelor istorice din județul Argeș*, Direcția Județeană pentru Cultură și Patrimoniu Argeș, Editura TIPARG, [Pitești], 2011, 120 p. +il. – inventar al patrimoniului arhitectural județean adus la zi, util instrument pentru proprietarii de monumente istorice, autorități locale, preoți parohi.
- BĂRCĂ, Ana, *Biserici de lemn din Sălaj*, Editura Noi Media Print, București, 2011, 168 p. + il. – o selecție de biserici de lemn prezentate în context local, acoperind ansamblul caracteristicilor, de la structura arhitecturală, la detalii de dulgherie și iconografia picturilor.
- BILCEA, Valentin; BILCEA, Angela, *Dicționarul monumentelor și locurilor celebre din București*, Editura Meronia, București, 2011, 271 p. + il. – o istorie a capitalei văzută din perspectiva stilurilor arhitectonice și a evoluției lor în timp, implicând un studiu comparativ cu alte spații urbane europene.
- BRĂTULEANU, Anca, *Portrete domnești în arhive străine/Portraits of Romanian Princes in Foreign Collections*, Editura Institutului Cultural Român, București, 2010, 80 p. – O serie de portrete descoperite în timpul cercetării privind Mănăstirea Golia și contextul relațiilor politice și culturale dintre Moldova și Polonia secolului al XVI-lea.
- BRYANT, Mark, *War Cartoonists and Caricaturists 1792-1945*, Grub Street Publishing, London, 2012, 192 p. + il. – (RRHA, tom L/2013, p. 108).
- BUGARSKI, Stevan; STEPANOV, Ljubomir, *Bisericile și mănăstirile sârbilor din România*, Uniunea Sârbilor din România, Timișoara, 2010, 183 p. + il.
- CANTACUZINO, Gheorghe I., *Începuturile orașului Câmpulung și curtea domnească. Aspecte ale civilizației urbane la Câmpulung*, Editura Academiei Române, București, 2011, 237 p. (146 text + 89 planșe) – lucrarea încununează aproape un sfert de veac de studii și cercetări arheologice ale autorului asupra fostei reședințe domnești; bazată pe un bogat material documentar, ilustrată în condiții grafice foarte bune, cartea prezintă aspecte ale civilizației urbane la Câmpulung și analizează cu precădere ansamblul mănăstirii Negru Vodă.
- CONSTANTIN, Marian, *Palatul Cotroceni. Destinul unei reședințe princiare*, Editura Noi Media Print, București, 2011, 180 p. + il – album care reface istoria fostei ctitorii cantacuzine de la sfârșitul secolului al XVII-lea, pornind de la fondator, trecând prin modernizările din secolul al XIX-lea și evoluția complexului în epoca comunistă și după revoluția din 1989. Iconografia include atât imagini vechi, cât și contemporane ale complexului (azi Muzeul Național Cotroceni).
- CONSTANTINESCU, N.; IONESCU, C.; DIACONESCU, P.; RĂDULESCU, V., *Târgoviște. Reședință voievodală. 1400-1700. Cercetări arheologice (1961-1986)*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2009, 253 p. + planșe și ilustrații.
- COZMA, Aurelia, *Colecția de cărți poștale și litografii Horia Țipuriță*, Muzeul Național Bruckenthal, Sibiu, 2010, 187 p. – album cu aspect grafic foarte bun, care prezintă istoria Sibiului din perioada austro-ungară, în nu mai puțin de 2.458 de cărți poștale și litografii, clasice și inedite, material care însă nu beneficiază de o cercetare solidă documentară.
- ĆURČIĆ, Slobodan, *Architecture in the Balkans from Diocletian to Süleyman the Magnificent*, Yale University Press, New Haven and London, 2010, 913 p.
- DEMETRESCU, Călin (editor), *Un vis împlinit. Colecția Liana și Dan Nasta*, Ed UNARTE, București, 2012, 75 p. + il. – catalogul unei celebre colecții bucureștene, recent donată Academiei Române.
- DRACOPOL-ISPIR, Lucia, *Pictorul Negulici. 1812-1851*, Editura Ars Docendi, București, 2012, 192 p. – reeditare a monografiei din 1939.
- DRAGOMIR, Vivian, *Centre de meșteri iconari din spațiul românesc. Specificitatea materialelor și tehnicilor de pictură. Centres of Icon Painting Masters Within the Romanian Space. The Specificity of the Painting Materials and Techniques*, Editura Universitaria, Craiova, 2011, 496 p. + il. – lucrare de referință în domeniul cercetării și conservării icoanelor, punând bazele unui repertoriu al principalelor colecții de icoane din țară, al atelierelor și meșterilor iconari de pe teritoriul românesc (sunt identificați peste 500 de meșteri), al materialelor și tehnicilor tehnico-chimice de analiză a icoanelor pe lemn.
- DRAGU DIMITRIU, Victoria, *Povestea unei familii din București: Grecenii*, Ed. Vreamea, București, 2012, 288 p. + il. – dintr-o suită de interviuri cu Radu Greceanu, distins genealogist, și cu soția sa, dr. arh. Eugenia Greceanu, este reconstituită „saga”

unei ilustre familii boierești ai cărei ultimi descendenți au cunoscut avaturile din timpul dictaturii comuniste; este, în același timp, o relatare – făcută, uneori cu umor alături de amară durere – a destinului monumentelor istorice și al instituțiilor ce răspundeau de ele, făcută din perspectiva uneia dintre persoanele cele mai avizate în domeniu, ce și-a dedicat viața studierii și restaurării lor.

- DREPTU, Ruxandra, *Corneliu Michăilescu. Călătorie prin imposibilul cotidian*, Institutul Cultural Român, 2013, 295 p. + il. (SCIA, serie nouă, tom 3 (47)/2013, p. 260).
- DUCULESCU, Mirela, *George Matei Cantacuzino (1899-1960). Arhitectura ca temă a gândirii. Architecture As a Subject of Thought*, Editura SIMETRIA, București, 2010, 158 p., ediție bilingvă – monografie de arhitectură publicată la împlinirea a jumătate de secol de la dispariția distinsului arhitect, pictor și scriitor, G.M. Cantacuzino.
- DUICU, Ioana Gabriela, *Paftaua, podoabă deținătoare a portului balcanic*, Craiova, 2012, 256 p. + il. – minuțios studiu dedicat paftalelor balcanice și orientale folosite atât de bărbați cât și de femei, de mireni ca și de clerici, însoțit de un amplu catalog ce transformă lucrarea într-un util instrument de lucru.
- EMESE NAGY SARKADI, *Local Workshop – Foreign Connections. Late Medieval Altarpieces from Transylvania*, Ed. Jan Thorbecke, Ostfildern, 2011, 277 p., 333 il. (RRHA, tom L/2013, p. 115).
- ENE, Maria Claudia, *Stilul Național în Artele Vizuale. Artele decorative*, Editura NOI Media Print, 2013, 128 p. + il. – carte-album de referință, bogat documentată și ilustrată, ce conține fotografiile din colecțiile Adina Nanu, Octav Anghelută, Mădălin Glihean, Ovidiu Morar.
- GAIU, Corneliu; DUDA, Vasile, *Biserica evanghelică C.A. din Bistrița*, Bistrița, 2010, 59 p.
- GHEORGHE, Fleșer, *Alba Iulia. Orașul și monumentele sale în imagini de epocă*, Editura „Altip”, Alba Iulia, 2010, 158p. – album cu imagini inedite ale arhitecturii orașului.
- GEISSBÜHLER, Simon, *Jüdische Friedhöfe der Bukowina*, Editura NOI Media Print, București, 2009, 112 p. + il – versiunea în lb. rom., traducere de Sanda Munteanu – ghid ilustrat care prezintă 15 cimitire evreiești din nordul Moldovei.
- GRECEANU, Eugenia, *Ansamblul urban medieval Botoșani – Botoșanii care s-au dus*, ediția a II-a revizuită și adăugită. Cuvând înainte de Ioan Caproșu, Casa Editorială Demiurg, Iași, 2009, 133 p. + il. – monografia unui vechi târg moldovenesc.
- HAGEN, Timo, *Viscri/Deutsch-Weiskirch. Village et église fortifiée. Patrimoine mondial*, Deutsches Kulturforum östliches Europa, Verlag Schnell & Steiner, Regensburg, 2009 (colecția „Kleine Kunstführer in der Postdamer Bibliothek östliches Europa”).
- HELLMANN, Erwin; SIMON, Peter, *Brașov. Biserica Neagră. Panourile breslelor*, Editura Foton, Brașov, 2009.
- HERMANN, Gottlieb von; GEORG, Michael, *Das alte Kronstadt. Eine siebenbürgische Stadt- und Ladengeschichte bis 1800*, Herausgegeben von Bernhard Heigl und Thomas Șindilariu, Böhlau Verlag, Köln, Weimar, Wien, 2010.
- HILOHI, Gruia; ZAMFIR, Ana Maria, *Brașov. Un secol de arhitectură. 1885-1984*, Editura Pro Corona, Brașov, 2010 – ghid al orașului Brașov, realizat de arhitecți ai locului, având aspectul unui pliant în care obiectivele arhitecturale sunt ordonate în funcție de evoluția lor stilistică.
- IFTIMI, Sorin; CIMPOEȘU, Corina; MUNTEANU, Marcelina Brîndușa, *Niccolo Livaditi și epoca sa (1832-1858). Artă și istorie*, Editura Palatul Culturii, Iași, 2012, 255 p. + il.
- ION, Narcis Dorin, *Monumente din București*, Editura Noi Media Print, București, 2011, 136 p. + il. – album care prezintă cu un material iconografic bogat cele mai importante repere ale orașului, edificii publice, de cult, hoteluri și cafenele de la începutul secolului al XX-lea care au creat faima Bucureștiului ca „Micul Paris”.
- ION, Narcis Dorin, *Elitele și arhitectura rezidențială în Țările Române (sec. XIX-XX)*, Editura Oscar Print, (colecția Patrimoniul Cultural), București, 2011, 528 p. – lucrare dedicată unor arhitecturi reprezentative, urbane și rurale, din spațiul românesc (sec. XIX-XX), tratând istoria unor familii aristocratice și a reședințelor lor și reconstituind destinul unor monumente istorice cu funcție rezidențială din perioada 1945-1955 pe baza unor noi documente de arhivă.
- IORGA, Filip Lucian, *Strămoși pe alese. Călătorie în imaginarii genealogice al boierimii române*, Humanitas, 2012, 328 p., – interesant studiu despre imaginarii genealogice, pornind de la Egiptul antic, până în America secolului XX, parcurs continuat asupra Țărilor Românești, de la strămoșii extraordinari ai familiilor boierești din secolele XVIII-XIX, până la descendenții contemporani; lucrarea beneficiază de o bibliografie impresionantă și un cuvânt introductiv de Neagu Djuvara.
- KLEIN, Konrad; LINDHORST, Christian, *Jenseits des Verschwindens. Aus dem fotografischen Nachlass der Gebrüder Fischer, Hermannstadt/Sibiu*, Schiller Verlag, Sibiu/Hermannstadt und Bonn, Sibiu, 2012, 94 p. + il. – studiu monografic despre celebra familie de fotografi sibiieni Fischer (RRHA, tom L/2013, p. 117).
- LEMNY, Doina, *Brâncuși, artistul care transgresează toate hotarele*, Ed. Noi Media Print, București, 2012, 168 p. + il.
- LEMNY, Doina, *Lizica Codreanu, o dansatoare româncă în avangarda pariziană*, Ed. Vellant, București, 2012, 116 p. + il. – traducerea în română a unei monografii apărută, în 2011, la o editură franțuzească și dedicată unei dansatoare de mare vogă în Parisul începutului de veac XX, ce s-a manifestat plenar în baletul experimental și a evoluat în ambianța muzicienilor, literaților și artiștilor avangardiști, printre ei numărându-se Erik Satie și Brâncuși, care i-a confecționat unele costume de scenă (SCIA, tom 2(46)/2012, p. 233).
- LIPOVAN, Viorel Ovidiu; NICOLAE, Gabriel-Octavian, *Constanța Remember 1895-1945*, Ovidiu University Press, Constanța, 2010.
- LUNGU, Cornel, *Sibiul românesc. Oameni și locuri*, Editura Salgo, Sibiu, 2011, 127 p. + il. – carte alcătuită original, pornind de la numele străzilor sibiene, aducând un omagiu pleiadei de cărturari ai orașului și Asociației ASTRA care a aniversat 150 de ani de la constituire în 2011.
- MARINACHE, Oana, *Cristofi Cerchez, un vechiu arhitect din București*, Editura ACS (Art Conservation Support), București, 2012, 256 p. + il. – monografie prilejuită de împlinirea a 140 de ani de la nașterea arhitectului; cartea îmbogățește substanțial stadiul cercetării prin informații și documente inedite provenite din fondul familial Cerchez-Condurățeanu.
- McPHEE, Constance C.; ORENSTEIN, Nadine M., *Infinite Jest: Caricature and Satire from Leonardo to Levine*, Yale University Press, 2011, 208 p. + il. – selecție de 160 de caricaturi din colecțiile Muzeului Metropolitan, ilustrând regulile de funcționare ale caricaturii, de la tema portretului, la satira socială și politică, prin creațiile unor artiști din secolul al XVI-lea până în prezent: Bruegel, Bernini, Hogarth, Goya, Rowlandson, Delacroix, Daumier, Levine.

- MEDIONI, Richard, „*Mon camarade*”, „*Vaillant*”, „*Pif Gadget*” – *L'histoire complete 1901-1994*, Vailland Collector, Pargny-la-Dhuys, 2012, 558 p. + il. – monografie definitivă asupra revistelor de benzi desenate franțuzești editate de Partidul Comunist Francez.
- MERINGOLO, Denise D., *Museums, Monuments, And National Parks. Toward a New Genealogy of Public History*, University of Massachusetts Press, USA, 2012, 207 p. – valoroasă contribuție care redefineste istoria publică, începând din anii expansiunii domeniului, începând din 1970, înapoi până la rădăcinile din secolul al XIX-lea, când guvernul american începe să instituționalizeze colecționarea și conservarea resurselor naturale și culturale naționale.
- MIREA, Mădălina (text); BOCIOCAT, Ștefan, JIPA, Raluca (fotografii) *Câmpulung Muscel. Schițe pentru o monografie arhitecturală. Sketches for an Architectural Monograph*, Editura Igloo (seria Patrimoniu), București, 2012.
- MOCANU, Aurelia (coord.), *Aurel Bulacu*, Institutul Cultural Român, București, 2012, ed. bilingvă, 286 p. + il., texte critice: Aurelia Mocanu, Doina Păuleanu, Adrian Guță – monografia unuia dintre cei mai importanți graficieni români, afirmat în anii '70, excelent construită și ilustrată, beneficiind și de un interesant text autobiografic.
- MOHANU, Dan, *Arheologia picturilor murale de la Biserica Sf. Nicolae Domnesc din Curtea de Argeș*, Ed. ARA, București, 2011, 393 p. text + 125 planșe – lucrare ce constituie sinteza unui deceniu de cercetări asupra monumentului și a istoriei decorației pictate, cu toate distrugerile și refacerii ei în timp, din secolul al XIV-lea, până la restaurarea fals unitară din 1914.
- MORATH, Inge [27 Mai 1923, Graz- 30 Ianuarie 2002, New York], *Jurnalul meu românesc 1958. București, Moldova, Maramureș, Transivania, Delta Dunării*, editat de Forumul Cultural Austriac și Editura Vellant, București, 2010.
- NĂSTĂSOIU, Dragoș, *Arta gotică în România*, Editura Noi Media Print, București, 2011, 144 p. + il-album care prezintă într-o manieră accesibilă cele mai interesante aspecte ale goticului din țara noastră, în arhitectură, sculptură și decorație.
- NEAGOE, Claudiu, *Câmpulungul medieval și premodern*, Editura Ars Docendi, București, 2012, 184 p. + il. – o încercare de redescoperire și reevaluare a unor aspecte ale istoriei câmpulungene controversate sau mai puțin cunoscute.
- NICULESCU, Ioan, *Monumente istorice ale României. Tipuri din județele Argeș și Muscel. Anul 1893*, Editura Ars Docendi, București, 2011 – album îngrijit de Adrian Săvoiu.
- NILSEN, Micheline (editor), *Nineteenth-Century Photographs and Architecture. Documenting History, Charting Progress, and Exploring the World*, Ashgate Publishing Ltd., Farnham, 2013, 272 p. + il. – volum în care au fost adunate parte din comunicările susținute la conferința cu același titlu organizată în 2010 la Indiana University South Bend.
- NUSSBÄCHER, Gernot (text); SIMON, Petru; PESCARU, Radu (fotos), *Burzenland 800 Jahre*, Kronstädter Foton Verlag, Kronstadt, 2011.
- OBERLÄNDER-TĂRNOVEANU, Ernest (coordinator), *Stațiunile balneoclimaterice românești. Sfârșitul secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea*, Muzeul Național de Istorie a României, București, 2012, 120 p. + il. – lucrare consacrată cărților poștale ilustrate cu care debutează giganticului proiect *Imago Romaniae*, inițiat de instituția muzeală ce l-a editat.
- PANAITESCU, Alexandru, *De la Casa Scânteii la Casa Poporului. Patru decenii de arhitectură în București (1945-1989)*, Editura SIMETRIA, București, 2012, 296 p. – volum concentrat asupra practicii arhitecților de la instaurarea regimului comunist, completat cu anexe ale documentelor oficiale privind arhitectura acestei perioade și cu un dicționar al arhitecților activi în București în perioada 1945-1990.
- PĂCURAR, Alexandru, *Incursiune în memoria locurilor*, Argonaut, Cluj-Napoca, 2012, 490 p.+ il. – studiu interdisciplinar asupra spațiului balcanic la sfârșitul secolului al XIX-lea și asupra României din epoca Independenței; susținut de un important material documentar vizual (gravuri, hărți, fotografii), volumul beneficiază de o cronologie, glosar, note, bibliografie, însă nu și de o listă a ilustrațiilor care să ofere mai multe date tehnice despre imagini.
- PĂNOIU, Andrei, *Evoluția orașului București*, Editura Fundației Arhitect Design, București, 2011, 232 p. – o carte care reconstituie cu minuție documentară evoluția orașului de la începutul secolului XX, odată cu procesul de sistematizare, de configurare, funcționalizare, de la aplicarea programelor de arhitectură, la intervențiile edilitare (canalizare, iluminare).
- PĂULEANU, Doina, *Grupul celor patru*, Monitorul Oficial, 2012, 360 p. + il. – monografia prestigioasei asociații artistice din perioada interbelică, bine documentată și ilustrată, îmbogățită cu o notă savuroasă prin includerea cronicilor activității expoziționale din epocă.
- PEARSON James, *Constantin Brancusi. Sculpting the Essence of Things*, Crescent Moon Publishing, Kent, UK, 2011, 160 p. + il. – a treia ediție (1994, 2008) a unei lucrări eseistice care subliniază influența filosofiei platoniciene asupra operei lui Brâncuși și legăturile simbolice în contextual literar-artistic epocii sale; bogat și dezordonat ilustrată.
- PEPENE, Nicolae; POPOVICI, Florin, *Comuna Fundata – o istorie în imagini*, Primăria Comunei Fundata, 2012.
- PETRICĂ, Adrian Andrei, *Tehnici de decorare în armură medievală*, Editura Unarte, 2008 – lucrarea se adresează specialiștilor interesați de informațiile istorice și tehnologice implicate de decorul armurării medievale.
- PIPPIDI, Andrei, *Case și oameni din București*, Editura Humanitas, București, 2012, vol. I, II – lucrare compusă din articolele semnate de autor în revista *Dilema Veche*, prin care protestează împotriva intervențiilor arhitecturale contemporane care desfigurează clădirile și istoria Bucureștiului.
- POPA, Corina; IANCOVESCU, Ioana; NEGRĂU, Elisabeta; BEDROS, Vlad, *Repertoriul picturilor murale brâncovenești. Județul Vâlcea*, Ed. UNARTE, București 2008, I text-529 p., II-660 il. (SCIA, serie nouă, 2013...)
- POPESCU, Constantin N., *Satul și orașul în arhitectura civilă românească veche*, Editura Etnologică, București, 2011.
- POPICA, Radu (coordinator), *Hans Eder – 125 de ani de la naștere*, Muzeul de Artă Brașov, Brașov, 2008, 107 p. + il. – catalog de expoziție trilingv (română, germană, engleză) cu studii semnate de Iulia Mesea, Radu Popica și Rohtraut Wittstock.
- POPICA, Radu (coordinator), *Elena Popea*, Editura Muzeului de Artă Brașov, Brașov, 2010, 88 p. + il. – catalog de expoziție cu studii semnate de Iulia Mesea și Radu Popica.
- POPICA, Radu (coordinator), *Arthur Coulin*, Muzeul de Artă Brașov, Brașov, 2010, 201 p. + il. – catalog de expoziție cu studii semnate de Iulia Mesea, Marius Joachim Tătaru și Radu Popica.
- PROCA, Mihaela, *Un veac de artă ortodoxă în Țara Bârsei. 1734-1838*, București, 2011, 280 p. + il. + 36 planșe color, Cuvânt înainte de Răzvan Theodorescu.

- PRÜGEL, Roland, *Im Zeichen der Stadt. Avantgarde in Rumänien 1920-1938*, Böhlau Verlag, Köln-Weimar-Wien, 2008.
- RATTEMAYER, Christian; BUTLER, Cornelia H., *Compass and hand: Selections from the Judith Rothschild Foundation. Contemporary Drawings Collection*, Museum of Modern Art, New York, 2009, 320 p. + il. –colecția Judith Rothschild, donată de Harvey S.Shiple Miller în 2005 la MoMa din New York, cuprinde o vastă selecție de desen contemporan din ultimii 20 de ani ce include lucrări semnate de artiști din peste 30 de țări, printre care Jaspers Johns, Joseph Beuys, Philip Gaston, Alghiero e Boetti, Ray Johnson, Anish Kapoor, Franz West.
- RĂUȚESCU, Ioan (Preot), *Mănăstirea Aninoasa din județul Muscel* (ediție anastatică), Editura Ars Docendi, București, 2012.
- REZEANU, Paul, *Brâncuși .Tatăl nostru*, Autograf MJM, Craiova, 2012, 703 p. – (SCIA, serie nouă, tom 3 (47), p. 258).
- ROGNEANU, Florin, *Țuculescu*, Muzeul de Artă Craiova, Craiova, 2012, 150 p. + il. – catalogul bilingv (română-engleză) al colecției de artă Ion Țuculescu din muzeul craiovean – conținând, pe lângă lucrările de pictură și grafică ale artistului, opera ale altor confrăți și piese de artă populară ce l-au inspirat pe plastician – cu un studio introductive, o cronologie și o utilă listă a cataloagelor expozițiilor ce i-au fost organizate până la zi.
- ROTH, Harald, *Kronstadt in Siebenbürgen. Eine kleine Stadtgeschichte*, Böhlau Verlag, Köln, Weimar, Wien, 2010, 245 p.
- ROȘCA, Karla; Klusch, Horst, *Keramik in Siebenbürgen*, Honterus Verlag, Hermannstadt, 2010, 126 p.
- RUSEN Mihai, *Aspecte ale obiectului sculptural în perioada postbelică*, UNARTE, 2009 – demers interdisciplinar având la bază o cercetare asupra sculpturii după 1945, în contextul mai general al obiectului și al obiceiului sculptural, definite ca amprente ale civilizației.
- SANDU, Antonio; MORARIU, Irina; BOBOC, Anamaria, *Clădiri de patrimoniu din Municipiul Iași*, Editura Lumen, Iași, 2008.
- SANTOS, Mónica Fuentes (coordinator), *Imogen Cunningham*, Fundación MAPFRE, Madrid, 2012, 256 p. + il – catalog de expoziție cu studii semnate de Celina Lunsford, Jamie M. Allen, Marisa C. Sánchez și o cronologie de Carlos Martin.
- SĂVOIU, Adrian; CHIȚA, Gheorghe; CRĂCIUN, Ioan, *Prin Câmpulung și pe muscelele lui*. Fotografii de Nicolae Th. Ștefănescu, Editura Ars Docendi, București, 2012.
- SCHAAF, Larry J., *Julia Margaret Cameron*, Sun Pictures, Catalogue Twenty, Hans P. Kraus Jr. Inc., New York, 2011, 62 p. + il. – studio dedicate unei dintre primele fotografe de artă din lume, însoțind un catalog de expoziției, admirabil ilustrat și cu fișe extinse la fiecare planșă.
- SCHAAF, Larry J., *Talbot's World. A Gallery of Natural Magic*, Sun Pictures, Catalogue Twenty-one, Hans P. Kraus Jr. Inc., New York, 2012, 62 p. + il. (RRHA tom L/2013, p. 105).
- SCHUBERT, Peter, *Wunderwelt des Jugendstils. Architekturdetails aus den Donauländern*, Verlag Stift Klosterneuburg, Klosterneuburg, 2012.
- SION, Militza, *Crezul simplității. Horia Creangă 1892-1943*, Editura Simetria, București, 2012, 156 p.+ il, ed. rom/engl – catalogul expoziției organizată de MNAR, februarie-aprilie 2012, care a înfățișat opera arhitectului Horia Creangă, activ în arhitectura anilor 1930-1940, cuprinzând proiecte arhitecturale, fotografii de epocă, reproduceri după desenele originale ale autorului.
- SION, Militza, *Henrietta Delavrancea-Gibory. Arhitectura anilor 1930-1940*, Editura Simetria, 2011, 175 p. + il. – catalogul expoziției despre arhitecta Henrietta Delavrancea-Gibory, fiică a lui Barbu Ștefănescu Delavrancea și soră a pianistei și scriitoarei Cella Delavrancea, făcând parte dintr-o generație care a pus bazele școlii de arhitectură moderne românești.
- STOICHIȚĂ, Victor-Ieronim, *Instaurarea tabloului. Metapictura în zorii Timpurilor Moderne*, Editura Humanitas, 2012, 504 p. + il. – studiu hermeneutic al faptelor istorice și culturale relevând tensiunea dintre mediul pictural, clasic și modern, al tabloului, și virtualitatea spațiilor audio-vizuale postmoderne.
- ȘTEFĂNESCU, Radu, *Julius Teutsch și Muzeul Săsesc al Țării Bârsei în contextul muzeisticii românești și străine (sfârșitul sec. al XIX-lea-începutul sec. al XX-lea)*, Muzeul Brăiliei, Editura Istros, Brăila, 2010.
- STREJA, Aristide, Arh.; SCHWARZ, Lucian, Arh., *Sinagoga în România*, Editura Hasefer, București, 2009.
- TANAȘOCA, Nicolae-Șerban, *Creație și tradiție literară bizantină. Studii și texte*, Unarte, 2009.
- TIMIȘ, Constantin, Arhimandrit, *Mănăstiri și schituri din Episcopia Caransebeșului*, Editura Diecezană Caransebeș, Caransebeș, 2011.
- THEDORESCU, Răzvan; GROZA, Atena; DUMITRIU, George (fotografii); *România în patrimoniul UNESCO. La Roumanie au patrimoine de l'UNESCO. Romania in the UNESCO Heritage*, Editura Monitorul Oficial, București, 2011, 296 p. + il. – album trilingv care prezintă cu rigurozitate, bogăție de informație și imagini remarcabile patrimoniul național aflat pe lista UNESCO.
- TRESTIOREANU Roxana, *Abordări feministe în arta românească*, Editura Unarte, 2008 – lucrarea studiază realizările artistice feminine în perioada dictaturii comuniste și după schimbarea regimului, când multe dintre artiste din România s-au orientat către un alt discurs sau alte cariere.
- TSIRGIALOU, Aliko (editor), *Leonidas Kourgiantakis: Drawer XXII, Decomposed Pictures*, Benaki Museum, Athens, 2011, 83 p + il. – fotografii Leonidas Kourgiantakis a dat o nouă viață suitei de fotografii sau clișee deteriorate, păstrate în sertarul XXII al fototecii Muzeului Benaki – de unde și numele albumului – valorificând imperfecțiunile, accidentele sau alterările produse de soluții pe suportul de hârtie sau de sticlă ori celuloid, în care descoperă efecte optice deosebite, asemănătoare picturilor abstracte.
- ȚURLEA, Cristina, *Banca Națională a României. Cronica restaurării Palatului vechi*, Editura CADMOS, București, 2010.
- ULLEA, Sorin, *Încheierea cronologiei picturii moldovenești, secolele XV-XVI, cu datarea ansamblurilor de la Pârâu și Arbure*, Ed. Mușatinia, Roman, 2012, 174 p. + il. – lucrare definitivă, apărută postum, a ilustrului medievist Sorin Ullea, privind datarea picturii bisericilor moldovenești din vremea lui Ștefan cel Mare, Ștefăniță Vodă, Petru Rareș și Petru Șchiopul, punctată cu rectificări ale erorilor altor cercetători și destăinuirii din lunga activitate a autorului la Institutul de Istoria Artei „G. Oprescu”.
- VAIS, Gh., *Clujul eclectic. Programe de arhitectură în Clujul perioadei 1867-1918*, Editura UT Press, Cluj-Napoca, 2009.
- VELESCU, Cristian-Robert, *Margareta Sterian. Opera profundă*, Editura Muzeului de Artă „Ion Ionescu Quintus”, Ploiești, 2012, 225 p. + il., catalog și cronologie de Mircea Barzucă – album monografic de calitate, prezentând o riguroasă și subtilă analiză a seducătoarei și enigmatice opere a Margaretei Sterian.

- ZAHARIADE, Ana Maria, *Arhitectura în proiectul comunist. România 1944-1989/Architecture in the Communist Project. Romania 1944-1989*, Editura SIMETRIA, București, 2011, 100 p. – volumul strânge laolaltă cinci „schite de istorie” care constituie o reflecție asupra istoriei recente și a modului în care proiectul comunist a intervenit asupra profesiei și conștiinței de breaslă.
- ZINTZ, Maria, *Pictura murală a bisericilor românești din Țara Făgărașului*, Editura Academiei Române, București, 2011 (RRHA, tom L/2013, p. 111).
- WICK Oliver (editor on behalf of Fondation Beyeler), *Constantin Brancusi and Richard Serra. A Handbook of Possibilities*, Beyeler Museum AG, Riehen, 2011, 244 p. + 176 il. – catalogul unei importante expoziții în care sunt puse în dialog, prin contrast, lucrările din marmură, bronz, lemn ale lui Brâncuși, organic rafinate, cu sculpturile minimaliste din oțel ale lui Serra. Eseurile semnate de F.T.Bach, Alfred Paquement, Oliver Wick extrag din compararea acestor doi pionieri ai artei moderne noi înțelegeri ale universalității sculpturii.
- *** *Brașovul în imagini. Artă și document*, Muzeul de Artă Brașov, Brașov, 2010.
- *** *Cui i-e frică de cartierul Matache? Principii de regenerare urbană pentru zona Matache-Gara de Nord din București*, PRO PATRIMONIO. The Romanian National Heritage Trust, București, 2012.
- *** *Doljul la începutul secolului al XIX-lea și în perioada interbelică*, Muzeul Olteniei Craiova – Serviciul de etnografie, Muzeul de artă și etnografie Calafat – Palatul Marincu, Craiova, 15-20 Iunie 2010 [fotografie și vederi vechi].
- *** *Kronstadt und das Burzenland*. Beiträge von Studium Transylvanicum zur Geschichte und Kultur Siebenbürgens (Herausgegeben von Bernhard Heigl und Thomas Șindilariu), aldus Verlag, Kronstadt, Arbeitskreis für Siebenbürgische Landeskunde, Heidelberg, 2011.
- *** *La Mémoire à l'oeuvre - Les Archives Antoine Bourdelle*, Paris-Musées, INHA, Éditions des Cendres, 2009, 167 p. + il. – catalog al arhivei Bourdelle, pe baza inventarului realizat în 2008, alcătuit din șapte studii care pun în lumină câte un aspect al creației lui Bourdelle semnate de: Antoinette Le Normand-Romain, Penelope Curtis, Colin Lemoine, Stéphanie Cantarutti, Claire Barbillon, Thierry Dufrene, Frédéric Chappy.
- *** *La mémoire des murs. L'esprit français dans l'architecture roumaine*, Editura Institutului Cultural Român, București, 2010.
- *** *La via del marmo artificiale da Rima a Bucarest e in Romania tra Otto e Novecento/ Drumul marmurei artificiale: de la Rima la București și în alte orașe românești în perioada lui Carol I*, volum îngrijit de Enrica Ballarè, Editori Associazione Culturale Zeisciu Centro Studi, 2010 [antrepriza Axerio-Cilies, Rima].
- *** *Muzee în aer liber Suceava – Cernăuți. Open Air Museums Suceava – Chernivtsi. Музеї просто неба Сучава – Чернівці*, Editura Karl A. Romstorfer, Suceava, 2012.
- *** *UNESCO sites in Romania*, Editura Artec Impresiones, Segovia, 2009 [monumente din România în Lista Patrimoniului Mondial], Carlos Horcajo (editor), José Maria Diez (foto), 2009 – 7 volume coordonate de Ioana Zlotescu: Baconschi Teodor (*Bisericile de lemn din Maramureș*), Pârvulescu Ioana (*Centrul istoric Sighișoara*), Sora Simona (*Fortărețe dacice din Munții Orăștiei*), Hurezeanu Emil (*Biserici fortificate și așezări din Transilvania*), Tătaru-Cazaban Bogdan (*Mănăstirea Horezu*), Neagu Djuvara (*Mănăstiri din Bucovina*), Radu Anton Roman (*Delta Dunării*) – ediție controversată, prost îngrijită, cu numeroase erori de conținut și de redactare.
- *** *Van Gogh to Kandinsky: Symbolist Landscape*, Thames and Hudson, 2012, 206 p. + il.

A.-S. Ionescu și V. Barbu

